

MEĐUNARODNA AKADEMIJA ZA ZAŠTITU AV DOKUMENTACIJE

Branko Bubenik*

UDK: 930.25(086.8):378.3

Branko Bubenik: Međunarodna akademija za zaštitu AV dokumentacije. Tehnički in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja. Zbornik referatov z dopolnilnega izobraževanja, Maribor 5/2006, št. 1, str. 181-186.

Izvirnik v hrvaščini, izvleček v hrvaščini in angleščini, povzetek v angleščini.

U svom radu autor predstavlja razloge i ciljeve osnivanja specijalizirane obrazovne organizacije za stručno obrazovanje AV arhivista u zemljama u razvoju.

UDC: 930.25(086.8):378.3

Branko Bubenik: International Audiovisual Preservation Academy. Technical and Field Related Problems of Traditional and Electronic Archiving. Conference Proceedings, Maribor 5/2006, No. 1, pp. 181-186.

Original in Croatian, abstract in Croatian and English, summary in English.

The article presents the goals of and reasons for founding a specialized organization for professional training of audiovisual archivists in developing countries.

1. UVOD

Na godišnjoj konferenciji svjetske organizacije TV arhiva FIAT/IFTA, održane 1998. godine u Santiagu u Čileu, u referatu „Stručno obrazovanje AV arhivista u digitalno doba“, predstavio sam svoja razmišljanja i ideje o načinu organiziranja djelotvornog stručnog obrazovanja AV arhivista u svijetu. To je postala radna platforma novo osnovane „Komisije za stručno obrazovanje AV arhivista“ (Training Commission, TC), koju sam vodio kao predsjednik.

Slijedeće godine, na godišnjoj konferenciji FIAT/IFTE održane u Bruxellesu, u referatu sam predstavio istraživanja, o tome da se TV arhivi u svijetu mogu razvrstati u tri osnovne grupe, ovisno o stupnju njihovog razvitka;

- Visoko razvijeni TV arhivi
Nalaze se u USA, Japanu i Zapadnoj Europi.
- Srednje razvijeni TV arhivi
Nalaze se u Srednjoj Europi i dio u Latinskoj Americi.
- Nerazvijeni TV arhivi
Daleko najveći broj TV arhiva koji se nalaze u zemljama u razvoju u Africi, Aziji i Latinskoj Americi, a ima ih i na Balkanu.
Velik broj ovih TV arhiva nalazi se u tropskom pojasu ovih kontinenata, pa su zbog nepovoljnih klimatskih uvjeta AV dokumenti u njima posebno ugroženi od propadanja.

* Dr. Branko Bubenik, potpredsjednik svjetske organizacije TV arhiva FIAT/IFTA, Predsjednik Komisije za stručno obrazovanje AV arhivista Zagreb, Hrvatska.

1.2 ORGANIZACIJA KOMISIJE ZA STRUČNO OBRAZOVANJE

Komisija za stručno obrazovanje (TC) sastoji se od 21 regionalnog koordinatora, koji su zaduženi da prate i istražuju stanje zaštite AV dokumentacije u njihovoj regiji. Na osnovi potreba i prioriteta pomaganja najugroženijim TV arhivima, oni daju Komisiji prijedloge za organizaciju stručnog obrazovanja koji sadrže ocjenu stanja, predloženi program stručnog obrazovanja te prijedlogom budžeta. Glavni su organizatori i domaćini aktivnostima u njihovoj regiji, odgovorni za njihovu uspješnu realizaciju. Članovi TC moraju biti afirmirani stručnjaci na području AV arhivistike, iz uglednih TV arhiva ili obrazovnih ustanova. Oni rade kao volonteri kao i svi predavači. FIAT/IFTA osigurava troškove tehničke realizacije seminara ili workshopa. Izuzetno, u najsiromašnijim zemljama svijeta FIAT/IFTA i partneri plaćaju sve troškove svom učesnicima, tj. putne i troškove boravka.

1.3 REALIZIRANE AKTIVNOSTI

U proteklih 5 godina Komisija je realizirala značajne stručne obrazovne aktivnosti na svim kontinentima;

- Sarajevo, EBU-FIAT/IFTA Seminar o zaštiti filma za TV arhiviste Balkana
- Moskva, Seminar za AV arhiviste Istočne Europe i Centralne Azije
- Tunis, Seminar za AV arhiviste Sjeverne Afrike.
- Lusaka, workshop za AV arhiviste Zambije i Malawija Vientian, Laos, SEAPAVAA-FIAT/IFTA workshop za AV arhiviste Jugoistočne Azije
- Zagreb, Seminar za menagere TV arhiva Balkana; Suva, Fiji, workshop za AV zajednicu Južnog Pacifika; Hanoj, workshop za AV arhiviste Vijetnama; Phnom Penh, workshop za AV zajednicu Kambodže.
- Beč, Seminar za TV arhiviste Balkana i Srednje Europe; Johannesburg, FIAF-IASA-FIAT/IFTA seminar za zvučne i AV arhiviste 15 zemalja Južne Afrike; Mexico City, FIAF-IASA-FIAT/IFTA seminar za zvučne i AV arhiviste Latinske Amerike.

2. OSNIVANJE MEĐUNARODNE AKADEMIJE ZA AV ZAŠTITU

Nažalost, nabrojene obrazovne aktivnosti su tek 10% stvarnih potreba koje su Komisiji uputili sa terena regionalni koordinatori. Ti prijedlozi su upućeni Izvršnom odboru FIAT/IFTE za financiranje, ali vrlo mali dio je prihvaćen, dapače postoji tendencija da se sve manje novaca daje za stručno obrazovanje AV arhivista. To su razlozi da sam potražio nova rješenja za stručno obrazovanje AV arhivista u svijetu, posebno tamo gdje je najpotrebnije; u zemljama u razvoju. Te ciljeve bi trebala ostvariti nevladina, neprofitna organizacija pod nazivom „Međunarodna Akademija za AV zaštitu“, sa sjedištem u Zagrebu.

2.1 CILJEVI I ZADACI AKADEMIJE

- Promicanje, razvitak i unapređenje stručnog obrazovanja AV arhivista u svijetu, za sve aspekte zaštite AV dokumentacije, kao svjetske kulturne baštine čovječanstva u duhu preporuka UNESCO-a.

- Osim stručnog obrazovanja za zaštitu AV dokumentacije u obliku tzv. „pokretnih slika“ kao što su film i video u svim analognim i digitalnim formatima, što je njezin osnovni cilj, daljnji cilj je da na zahtjeve članstva organizira stručno obrazovanje za tzv. „AV zajednicu“ (AV community), koja uključuje foto i zvučne zapise, multimediju, te sve korisnike AV dokumentacije (muzeji, knjižnice, sveučilište, industrija...)

Djelatnosti Akademije:

- Istraživanje potreba stručnog obrazovanja AV arhivista u nekoj regiji, državi ili organizaciji.
- Organiziranje istraživačko-obrazovnih putovanja (research- training) za potrebe članstva.
- Organiziranje stručnih radionica (workshopa), u obliku posjeta i provođenja analiza potreba, te usmjerenih stručnih predavanja, kombinirajući metode workshopa sa tzv. putujućim obrazovanjem (training on wheel), kada se u jednom putovanju održavaju obrazovne aktivnosti u više zemalja čime se smanjuju troškovi.
- organiziranje i održavanje stručnih seminara za tzv. „AV zajednicu“ (AV Community) neke zemlje, ili AV arhiviste iz više susjednih zemalja ili regije. Seminari mogu biti tzv. osnovni, o svim aspektima AV arhivistike, ili specijalizirani za pojedine aspekte AV arhivistike, ili grupe specijalista u AV arhivu.
- Pomoć pri organiziranju rada AV arhivista-volontera u nekom AV arhivu u zemlji u razvoju (volunteer abroad). Pritom Akademija pomaže pri pronalaženju sponzora, koji volonteru plaća sve troškove boravka i putovanja.
- Izdaje stručne publikacije za obrazovanje AV arhivista.
- Organizira posjete AV arhivista iz zemalja u razvoju, u razvijene AV arhive.
- Posreduje i pomaže pri organiziranju školovanju AV arhivista iz zemalja u razvoju, u razvijenim AV arhivima.
- Provodi stručno obrazovanje menagera AV arhiva.
- Daje stručnu pomoć za osnivanje AV arhiva.
- Organizira stručnu pomoć u modernizaciji AV arhiva.
- Organizira stručnu pomoć AV arhivima stradalima u ratu, ili stradalima od elementarnih nepogoda.
- Daje stručnu pomoć u nabavi i uporabi nove arhivske opreme.
- Daje stručnu pomoć u pravodobnoj organizaciji analogno/digitalne migracije.
- AV dokumentacije.
- Daje stručnu pomoć u definiranju uloge AV arhiva u digitalnom i multimedijском ambijentu.
- Daje pomoć i upućuje članstvo o načinu provođenja pravne zaštite AV dokumentacije.

- Daje stručnu pomoć u organiziranju prodaje AV dokumentacije, te međunarodnoj kooperaciji AV arhiva.
- Razvija programe međunarodne suradnje na području stručnog obrazovanja AV arhivista, posebno sa tzv. sestrinskim stručnim međunarodnim organizacijama kao što su FIAT/IFTA, FIAF, IASA, IFLA, FOCAL i druge.

Akademija svoje aktivnosti provodi na osnovi stupnja ugroženosti AV dokumentacije u nekom dijelu svijeta. Prednost u stručnom obrazovanju imaju zemlje u razvoju u kojima nepovoljni klimatski i ekonomski uvjeti prijete brzim uništenjem AV dokumentacije, koja osim nacionalne ima i svjetsku kulturno-povijesnu vrijednost.

Rad Akademije organiziraju i vode; Skupština, Izvršni odbor i predsjednik. U Izvršnom odboru su predstavnici svih kontinenata. Najveći broj regionalnih koordinatora iz Komisije za stručno obrazovanje FIAT/IFTE biti će uključeni u rad Akademije. Sve aktivnosti Akademije financirati će se od sponzora, na temelju ponuđenih programa aktivnosti.

3. PRONALAZENJE JEFTINIJE SUSTAVA DIGITALNOG ARHIVIRANJA AV DOKUMENATA ZA ZEMLJE U RAZVOJU

U mojim dosadašnjim istraživačko-obrazovnim putovanjima vidio sam u mnogo zemalja u razvoju, u televizijskim stanicama slijedeće stanje zaštite AV dokumenata;

- U televiziji ne postoji TV arhiv.
Emisije se brišu nakon emitiranja, ili postoje manje privatne zbirke emisija.
- TV arhiv formalno postoji, ali nema nikakve uvjete za rad.
Nema novaca niti razumjevanja za nabavku arhivskog medija, pa se najveći dio emitiranog programa briše, nema uvjeta ni opreme za dugoročno čuvanje osjetljivih AV dokumenata u uvjetima tropskog područja, tako da i arhivirani AV dokumenti uskoro propadaju.
Arhivski medij su najčešće VHS i SVHS kasete, ili stare U-Matic kasete.
Filmski dokumenti su ili uništeni ili teško zahvaćeni „vinegar sindromom“.
- U televiziji ne postoji arhiv, niti u državi Filmski arhiv, pa djelomično njihove poslove preuzima Nacionalni arhiv, koji također ima velike probleme sa prijemom klasične građe, a vrlo malo znanja i opreme za skupo čuvanje AV dokumenata.

U ovakvim uvjetima ne može se govoriti o digitalizaciji, migraciji, metadata i ostalim problemima kojima se bave AV arhivisti u razvijenim zemljama. U zemljama u razvoju treba početi od početka, tj. sve TV arhive treba tek osnovati ili rekonstruirati u uvjetima koje oni mogu financirati. Apsolutno je nemoguće primjeniti tehnološka niti organizacijska rješenja iz razvijenih zemalja.

Moje je mišljenje da treba pronaći specijalna tehnološka i radna rješenja koja se realno mogu implementirati u njihovim uvjetima. Ta solucija mora biti digitalna, jeftinija, ali sa garancijom da će se AV dokumenti moći ponovno koristiti u programu, ili migrirati na nove arhivske medije za trajno čuvanje.

Svaka digitalna solucija, sa osiguranim back-up, je bolja od brisanja emisija, ili „arhiviranja“ emisija na VHS ili U-MATIC kasetama.

Prva koja se nudi je arhiviranje AV dokumenata na DVD-u, te najnovija SONY tehnologija blu ray hard discova. Nova tehnologija digitalnog arhiviranja na hard diskovima je znatno jeftinija od arhiviranja na digitalnim kasetama i zadovoljava rezolucijom slike, no zahtjeva kao i svaka nova tehnologija znatna inicijalna sredstva. No to je prva video tehnologija za koju proizvođač daje 50 godišnju garanciju za očuvanje AV dokumenta.

Primjena DVD medija za arhiviranje će naći mnogo prigovora:

- nije dugotrajan, odnosno trajanje je neizvjesno
- primjenjena je visoka digitalna kompresija, pa su gubici na kvaliteti slike značajni.
- arhivistika ne prihvaća arhiviranje AV dokumenata sa kompresijom
- DVD je osjetljiv na prašinu, ogrebotine, svjetlost.

Odgovor skepticima je;

- Trajanje svih arhivskih medija je neizvjesno, a svi su smrtni. Nema standardizacije niti garancija o vremenu trajanja, a ono najčešće ovisi o kvaliteti proizvođača arhivskog medija i rukovanju vlasnika.
- DVD je daleko najjeftiniji medij, sa vrlo jeftinim uređajima za snimanje i reprodukciju, te jednostavnim rukovanjem sa njima, pa je sve više u kućnoj primjeni, gdje je potpuno istisnuo VHS uređaje.
- Ostvarivanje tzv broadcasting kvalitete koju zahtjeva profesionalna televizija je vrlo skupo i često pitanje prestiža razvijenih država koje sada uvode HDD televiziju, dok zemlje u razvoju primjenjuju arhiviranje na VHS kasetama.!! Naime, usporednim gledanjem slike sa DVD-a i klasične TV slike teško će se vidjeti razlika, koja je mjerenjem instrumentima sigurno velika.
- Osim digitalne betacam tehnologije sve nove profesionalne tehnologije digitalnog arhiviranja primjenjuju digitalnu kompresiju, pa je očito da će se AV arhivisti morati priviknuti na to.

Uz aktivnosti Akademije koja treba AV arhivistima u zemljama u razvoju dati nužna znanja za zaštitu AV dokumenata u njihovim uvjetima i mogućnostima, razmišljam o osnivanju konzorcija firmi koje bi pomogle AV arhivistima u primjeni novih tehnologija, pronalazila jeftinija ali dobra rješenja sukladno njihovim mogućnostima, nudila svoja rješenja, a interes bi realizirala u jeftinijoj prodaji u velikom broju zemalja.

4. ZAKLJUČAK

Dosadašnje aktivnosti FIAT/IFTE u stručno obrazovanje TV arhivista u zemljama u razvoju nisu dovoljne. Zbog toga je osnovana „Akademija za AV zaštitu“ kao nevladina i neprofitna stručno-obrazovna udruga, u kojoj će vrsni stručnjaci-volonteri pomagati AV arhivistima u zemljama u razvoju, da steknu osnovna znanja o zaštiti AV dokumenata nastalih radom televizije. Uz to, tražiti će nova jeftinija

rješenja za digitalno arhiviranje AV dokumenata u tim zemljama uz pomoć međunarodnog konzorcija proizvođača televizijske i informatičke opreme.

SUMMARY

INTERNATIONAL AUDIOVISUAL PRESERVATION ACADEMY

The training Commission of FIAT/IFTA is very active in developing countries, but needs are much greater. The International AV Preservation Academy founded in Zagreb as a non-governmental and non-profit organisation will organise AV expert volunteers for the professional training of AV archivists, especially in developing countries. The academy will organise an international consortium for the implementation of cheaper solutions in the digital archiving of AV documents in television in developing countries.

Dr. Branko Bubenik, potpredsjednik FIAT/IFTE, sveučilišni docent, predaje na studiju novinarstva „Medijsku tehnologiju“ i „Novinarsku dokumentaciju“, te „Audiovizualnu dokumentaciju“ za arhiviste. Arhivski konzultant u mirovini; telefon; 385 1 388 0552, e-mail; branko.bubenik@zg.t-com.hr